

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N° 9.

Marti 1. Martiu

1860.

Kóvári László.

(Urmare.)

La pag. 115 § 31 D. K. in tractatulul seu despre Kinesiatuiri si despre romani dice: 1) ca romanii pe timpul ocuparei Ungariei si a Transilvaniei prin unguri au posfitu cu arme a sta inpro-tiva fundarei imperiului magiaru; 2) ca rumanii pentru acea s'au invinsu cu arme de catra magiari, si 3) ca rumanii s'au privitu dupa datina' timpului de atunci ca captivi de resbelu, si ca ca captivi au fostu supusi servitutei fara de pamentu pene ce regele Colomanu a dispusu, se li se rumpa pamentu (dupa Keza la Podhraczkii pag. 89.)

La primul punctu alu asertiunei acestei false a D. K. observezu acésta, cumca pe timpul ocuparei Ungariei si a Transilvaniei prin unguri, rumanii nu s'au sculatu cu arme asupra ungariloru, ca se impedece fundarea imperiului magiaru, ci provocati fiindu de agresiunile si incursiunile ungariloru au voitu cu arme seai apere drepturile sale, domni'a rumana si patri'a loru, ca se nu le rapésca ungarii cu puterea.

La punctulu alu doilea reflectesu, cumca dupa cum scimu din Anonimulu Notariu alu regelui Bela c. 27 p. 53 numai Gelo Domnulu Rumaniloru din Ardealu si militarii lui, sau invinsu cu arme de catra óstea ungarésca; éra nu si intréga natiunea rumana din Ardealu, in care, precum scriu mai multi scriitori demni de credintia, ungarii pene la Muresiu numai siau estinsu puterea sa, éra nu si in tóta partea stenga a Muresiului, si anume in tier'a Fogarasiului, unde rumanii au avutu domnia

rumanésca, subtu clientel'a regiloru tierci ungaresci. —

La punctulu alu treilea convinsu fiindu de o parte despre debilitatea asertiunei D. K. L. celei false, éra de alta parte basatu pe adeverulu istoricu militante in contra asertiunei acelei fara putere, cauta se marturisescu, cumca Dn. K. L. candu dice: ca rumanii s'au consideratu ca captivi, si ca astfelu au fostu supusi servitutei fara de pamentu pene ce regele Colomanu a dispusu, se li se rumpa pamentu, nu merue credintia in asta privintia:

1) Pentru ca ungarii nu avéu datina fara distingere de a considera de captivi pre toti invinsii, si de a supune servitutei ca captivi pe toti popullii de catra ii invinsi, ci ii avéu datina pe unii dintre cei invinsi ai lasa cu Domnulu loru sub anumite conditiuni, ai primi in societate, in unire; asia pre rutenii invinsi iau lasatu se fia sub Domnulu loru cu conditiuni, cum scrie Anonimulu Notariu alu regelui Bela la c. 9 pag. 22; asia pre cumani, intre carii au trebuitu se fia si rumanii, dupa ce 'i au invinsu, iau primitu in societate si iau concesu locuintia in Ungari'a, si pe cei eroi dintre ii iau daruitu cu posesiuni mari, cum scrie Anonimulu Notariu la c. 10 p. 24 — si la c. 47 p. 88; asia pre Menumorutu, dupa ce sau plecatu pabei si sia promis fat'a sa de muiere ducelui ungarescu: Zulta, l'au lasatu se domnéscu si mai incolo cum scrie totu Anonimulu Notariu.

De unde déca ungarii pre acesti nu iau consideratu ca captivi si nu iau supusu pre toti servitutei, cu mare siguritate credemu, ca ungarii dupa caderea lui Gelo, Dlui rumaniloru din Ardealu, nici pre romani pre toti nu iau supusu ca captivi ser-

vitutei, ci numai pre unii precum scrie si Anonimulu Notariu la c. 27; éra partea cea mai mare a rumanilor o au primitu in societate si in unire, cum se scrie in cronie'a romanilor Sineai Kleini-ana pag. 339 si cum se pôte veté de acolo, caci se nu fie fostu rumanii in unire cu ungurii, se fie fostu toti supusi servitutei ca captivi, cum scrie D. K. L., atunci Anonimulu Notariu la c. 27 pag. 53 n'ar fi scrisu urmatóriele despre rumanii: „atunci locuitorii pamentului (Ardealului) vedindu mórtea Dnului seu din propria loru vointia dandu man'a cu ungurii si au alesu loru de Domnu pe Tuhutu tatalu lui Horca si in loculu, ce se dice Esculeu, au intaritu credinti'a cu juramentu; nu ar fi pututu in adeveru asia scrie Anonimulu Notariu, se fi fostu toti rumanii considerati ca captivi si supusi servitutei, nu, caci captivii, servii nu alegu lorusi Domnu din buna voia loru, ci numai cei liberi si caci captivii si servii nu facu pace din buna voia loru precum au facutu rumanii cu ungurii, dupa marturisirea Anonimului Notariu; nui demnu de credentia D. K. L. in asertiunea s'a mai susu sub punctulu alu 3-lea memorata.

2) Pentruca din Keza dela pag. 89 citata de D. K. L. nu se pôte de feliu documenta asertiunea Dsale prin care intaresce, ca rumanii au fostu considerati ca captivi, si ca ca astufeliu ar fi fostu supusi servitutei fara de pamentu pene la regele Colomanu, caci precum se pôte luminatu vedea din Keza la pag. citata de D. K. 89, unde se scriu aceste:

„Era alii conditionari dintre captivi se dispuu, pre carii totusi Colomanu ia stramutatu la mosii — (Alii vero conditionarii ex eisdem captivis disponuntur, quos tamen Kolomannus Rex addandas maneries variavit), Colomanu regele Ungariei nu a disposu se se rumpa pamentu la toti captivii, ci numai la unii si dintre rumanii, dela carii in contra legei cugetarei si in contra adeverului istoricu nu se pôte incheie: ca Colomanu regele Ungariei la toti rumanii ar fi datu pamentu, si ca toti rumanii ar fi fostu considerati ca captivi si ca ca captivi ar fi fostu supusi servitutei fara pamentu, nu

1) Pentruca rumanii n'au fostu toti supusi servitutei fara de pamentu, ci numai unii, éra cea mai mare parte a rumanilor a fostu respectati pre-

cum se pôte oricine convinge din loculu dela numitululu Notariu mai susu citatu pentru libera alegere alui Tuhutu de Dnu rumanilor in Ardealu, si precum se pôte usioru deduce din Cronic'a lui Simeonu Keza, unde la pag. 89 aflamu urmatóriele: „Sau intemplatu, ca atunci, candu ungurii au posesu Panoni'a séu Ungari'a (cu Ardealu) dupa datiná ginteloru pre unii crescini si pagani captivi, carii sau opusu, iau ucisu, pre unii dintre captivi virtuosii (prin urmare si dintre rumanii) ducandu cu sine la bataia liau datu parte din pradi, éra pre unii iau aplicatu la servitute diverse“ („Factum est, quod cum Hungari possessi Panonia Christianos, et paganos more gentium quosdam captivos occiderent resistentes, aliquos ex captivis virtuosos ad praeliam secum ducentes aliquam ipsis portionem de spoliis erogarent, quosdam vero diversis servitiis mancipando“), din care cuvinte se intielege, ca si dupa Cronic'a lui Simeon Keza la pag. 89 la care provoca D. K. L., ca o parte dintre rumanii a fostu respectati, si numai o parte din ii au fostu supusi servitutei. —

2) Nu se pôte incheie dupa Keza, ca toti servii, prin urmare si aceia: ca rumanii supusi servitutei ar fi fostu fara de pamentu pene la regele Colomanu; nu, caci o parte dintre servi, prin urmare si dintre rumanii supusi servitutei inca inainte de regele Colomanu au capetatu pamentu dela regele S. Stefanu, dela S. Ladislau si dela alti regi ai Ungariei, precum se pôte dovedi din Verbóciu Tripartitu P. I. tit. 84, § 1 unde se scrie: ca dupace sau intaritu tronulu remnului Ungariei, si dupa ce poporul ungurescu insufflatu de darulu spiritului S. au venitu la cunóscerea adeverului si la profesiunea adeveratei credintie, gloriosulu rege si apostolu B. S. Stefanu, si credinciosulu rege S. Ladislau, si mai multi regi straluciti ai Ungariei mai multe pamenturi séu posesiuni) luandule dela castrele regale, de care se tieneau ca de jurisdic-tiunea s. corone a remnului pentru totudeauna leau datu monastiriloru si bisericiloru si serviloru acestoru (prin urmare si rumaniloru), carii sau numitu apoi nobili: „Sciendum est, quod roborato solio regimi — neque hujus incltyti regni Hungariae, et populo Hungarico ad agnitionem veritatis, et verae fidei professionem inspirante Spiritus S. gratia veniente gloriosus Rex, et Apostolus noster B. Ste-

phanus, inclytus quoque et pius Rex S. Ladislaus, multi de inde divi, serenissimique Reges Hungariae, eorum scilicet successores plurimas terras, quas nunc possessiones vocamus, a castris regalibus, ad quae veluti jurisdictionem sacrae Coronae regni hujus spectabant sequestrantes, tum monasteriis, et Ecclesiis in perpetuam Elemosynam, tum vero servientibus ipsorum, quos iam Nobiles appellamus, exigentibus eorundem servitiis, in perpetuam haereditatem contulerunt.“ —

Cumca inadeveru servii prin urmare si rumanii au avntu pamentu inainte de regele Colomanu se póte deduce si din decretulu S. Stefanu livr. II. c. 5, 6 care asia suna: „Am hotaritu cu puterea nóstra regale, ca fiacare se aiba putere asi imparti ale sale, ale da muierei, filorú, fetelorú, parintilorú si bisericei, voimu, ca precum am datu la altii putere de a domni peste averile sale séu lucrurile sale, asia iamú datu totu acelasi dreptu si slugilorú séu iobagilorú, carora nime se le rapésca ceva si carii nimicu se instréinédie, („Decrevimus regali nóstra potentia, ut unus quisque habeat facultatem sua dividendi, tribuendi uxori, filiis, filiabusque, atque Parentibus, et Ecclesiae, Vovimus quidem, ut sicut ceteris facultatem dedimus dominandi suarum rerum, ita etiam res, milites, servi et quidquid ad nostram regalem dignitatem pertinet, pertinere debet immobile, et a nemine quid inde rapiatur, aut subtrahatur, nec quisquam in his praedictis sibi favorem acquirere audeat“), — din care incheiemu, cumca servii prin urmare si romanii o trebuitu se aiba pamentu, daca odata S. Stefanu li a datu putere de a domni preste averile sale, si a opritu se nu instrainedie nimicu din cele immobile, séu nemiscatórc.

Din tóte pene aci insirate ori cine se póte convinge, cumca nu toti rumanii au fostu supusi servitutei, ci numai unii, dintre carii o parte inainte de regele Colomanu, éra alta parte pe tempu acestui rege a capetatu pamentu; si de odata usioru póte ori care iubitoriu de adeveru precepe, cumca nui demna de credintia asertiunea Dnu. K. L., cu care Domniasa provocandu la Keza pag. 89 intaresce: cumca rumanii fara destingere au fostu priviti de captivi, si ca, ca captivi fara destingere ar fi fostu supusi servitiiloru, fara de

pamentu, pene ce prin renduiefa lui Colomanu li s'ar fi ruptu parte de pamentu.

(Va urma.)

НЕЧЕСИТАЕА КЛЕРЪЛЪИ ДЪН СОЧИЕТАЕ,

ми

Невоia де пзперea ca дн адеврата кале а сортиреi сале. De archimandrita Neofitъ Скривенъ шчл. Iашii, типография Бъчмълзи романъ

(1859.)

(Urmare din Nr. tr.)

Синóделе вiсеричешти.

Бисерика дн днделесълз крештинъ нз е алтъ чева декътъ о адснаре (ecclesia), тóте ачестea спре констрiзирea, organicарea ми администрарea ei с'ащ ашезаръ адзнъри стрънсч десините сълтъ пзтеле де синóде.

Синóделе вiсеричешти се класифику дъпъ комънитъгиле вiсеричешти, ми сълт:

a) Парохiалe, b) дiстрiктъалe, c) епархiалe ми d) мiтрополитанe.

1) Синодълз парохiалъ се комъне дин тодi мември активi ай парохiей. Парохiлз е прешединтеле ord. алз синодълзи парохiалъ.

Пентрз тревiзе кзренте есте консисторiалъ парохiалъ, комъсч дин 4 мември (кзраторi) сълтъ прешединца парохълзи.

2) Синодълз дiстрiктъалъ се комъне дин тодi парохii ми дин кзте знъ денстатъ мiреанъ дин фицаре парохie, алесч дн синодълз парохiалъ. Протопопълз е прешединтеле ordiн. алз синодълзи дiстр., дн липса лзи сълвинеште челъ маi вътрънъ парохъ.

Пентрз тревiзе кзренте есте консисторiалъ дiстр., комъсч дин 6 мември, 3 преодi ми 3 мiренi, сълтъ прешединца протопопълзи.

3) Синодълз епархiалъ (епiскопалъ) се комъне дин тодi протопопi, дин кзте 2 денстадi преодi ми кзте 3 денстадi мiренi дин фицаре дiстрiктъ, алеш дн синодълз дiстр. Епiскопълз е прешединтеле ordinarîш алз синодълзи епархiалъ, дн липса лзи сълвинеште челъ маi вътрънъ протопопъ.

Пентрз тревiзе кзренте есте консисторiалъ епiскопалъ, комъсч дин 12 мември, 6 преодi ми 6 мiренi сълтъ прешединца епiскопълзи.

4) Синодъль митрополитанъ (архиепископалъ се композе дин тоџи епископи, тоџи протопопи, къте 1 депзатъ мѣреанъ дин ѳекаре епископатъ, къте 1 депзатъ преотъ ши къте 2 депзатѣ мѣренѣ дин ѳекаре дистриктъ, алаши дн синоделе дистриктъале. Архиепископъль е прешединтеле ординарѣ алъ синодъль митрополитанъ, дн липса лъи свилеште челъ маѣ вѣтръль епископъ.

Пентръ тревѣле кзренте есте консисторѣль митрополитанъ, композъ дин 16 метъри: 8 преотѣ ши 8 мѣренѣ свѣтъ прешединда архиепископъльи.

А трѣвѣтеле синоделоръ.

1) Синодъль парохѣалъ а) дши адеце не дерегъторѣ съ висеричештѣ, не параклесѣарѣ, не диаконѣ, не парохъ ши не кзраторѣ;

б) дши адеце не депзатѣ ла синодъль дистриктъалъ;

в) ѳаче дисъсечъни пентръ зидѣреа висеричѣ, а инстѣттелоръ ѳилантропиче ши едъкъторе, пентръ съсѣпереа лоръ ши а дерегъторѣ висеричештѣ;

д) жъдекъ не параклесѣарѣ;

е) пѣте реклама дн контра диаконѣлоръ ши а парохъльи ла синодъль дистриктъалъ ши епархѣалъ;

ѳ) чере рѣчиъни дела кзраторѣ (консисторѣль парохѣалъ) карѣ тревъе съ пъпъ дн лъкраре тѣте дисъсечънѣ синодъльи парохѣалъ.

Ординарѣ се цѣне о датъ не лъпъ, естраординарѣ дъпъ тревъинцъ ла оржандѣреа парохъльи саъ а протопопъльи.

Консисторѣль парохѣалъ администрѣзъ авереа парохѣи, днгрѣжеште де инстѣттеле парохѣале, ши дъ рѣчиъни синодъльи парохѣалъ. Се цѣне о датъ не септѣмъпъ.

2) Синодъль дистриктъалъ (протопопалъ) а) дши адеце не протопопъ ши консисторѣль съъ;

б) дши адеце не депзатѣ ла синодъль епархѣалъ ши митрополитанъ;

в) ѳаче дисъсечъни пентръ ашезъминтеле висеричештѣ, инстѣттеле ѳилантропиче ши едъкъторе дин тогъ дистриктъалъ, пентръ съсѣпереа лоръ, а протопопъльи ши а консисторѣльи дистриктъалъ;

д) жъдекъ каселе дерегъторѣ висеричештѣ апелате дела консисторѣ ла синодъль дистриктъалъ,

е) пѣте реклама дн контра протопопъльи ла синодъль епархѣалъ,

ѳ) чере рѣчиъни дела консисторѣ каре тревъе съ пъпъ дн лъкраре тоате дисъсечънѣ синодъльи дистриктъалъ.

Ординарѣ се цѣне о датъ ла треѣ лъни дн ланъарѣ, Маѣ ши Октомвѣре; естраординарѣ дъпъ тревъинцъ ла оржандѣреа протопопъльи с'аъ а епископъльи.

Консисторѣль дистриктъалъ администрѣзъ авереа протопопъльи, днгрѣжеште де инстѣттеле дистриктъале, жъдекъ каселе де късъторѣ ши каселе дисѣплинаре але дерегъторѣ висеричештѣ дн прѣма инстанцъ, ши дъ рѣчиъни синодъльи дистриктъалъ. Се цѣне о датъ не септѣмъпъ.

3) Синодъль епархѣалъ (епископалъ) а) дши адеце не епископъ ши консисторѣль съъ,

б) дши адеце не депзатѣ съѣ ла синодъль митрополитанъ,

в) ѳаче лѣпѣ административе, дисѣплинаре ши еклесиастиче економиче пентръ тогъ епархѣа,

д) днгрѣжеште пентръ ашезъминтеле епископатъльи ши съсѣпереа лоръ, пентръ съсѣпереа клеръльи ши крештереа лъи,

е) жъдекъ каселе дерегъторѣ висеричештѣ апелате дела консисторѣ ла синодъль епархѣалъ,

ѳ) пѣте реклама дн контра епископъльи ла синодъль митрополитанъ,

г) чере рѣчиъни дела консисторѣль епископалъ каре тревъе съ пъпъ дн лъкраре тѣте дисъсечънѣ синодъльи епархѣалъ.

Ординарѣ се цѣне о датъ не анъ дн лъна лъи Ноемвѣре, естраординарѣ дъпъ тревъинцъ ла оржандѣреа епископъльи саъ а митрополѣльи, саъ ла черереа протопопѣлоръ.

Консисторѣль епархѣалъ администрѣзъ авереа епископатъльи, днгрѣжеште де инстѣттеле епископатъльи ши де крештереа клеръльи дн партикларѣ, жъдекъ каселе де късъторѣ дн секънда инстанцъ, ши каселе дисѣплинаре але дерегъторѣ висеричештѣ апелате дела синоделе дистриктъале. Се цѣне челъ пъгѣнъ о датъ не септѣмъпъ.

4) Синодъль митрополитанъ (архиепископалъ) а) дши адеце не митрополѣльи ши консисторѣль съъ,

б) ѳаче лѣпѣ административе, дисѣплинаре ши еклесиастиче-економиче пентръ тогъ архиепископатъалъ,

в) днгрѣжеште пентръ тѣте ашезъминтеле митрополитане ши съсѣпереа лоръ, пентръ съсѣпереа клеръльи ши крештереа лъи, дн специе а челъи дналѣ,

д) жъдекъ каселе персѣпелоръ висеричештѣ дн лѣтѣма инстанцъ, прѣн зрмаре ши не епископѣ ши не митрополѣльи,

е) чере рѣчиъни дела консисторѣль митрополитанъ,

каре тревже съ пнъз дп лъкаре тоге диспъсчънлне синодълси митрополитанъ.

Ordinaris се цине одатъ ла патръ ані (ла фиекаре анъ висестъ), естраordinaris дъпъ тревжигъ ла оржандіреа митрополитълси саъ ла черереа епископилоръ.

Koncistoriâ mîtropolitână administréze авереа архіепископатълси, дпгржеште де институтеле митрополитане ші де крештереа клерълси дналъ дп партікларіс, ждекъ каселе де късѣторіе дп злтіма інстанцъ, ші каселе дичіпнаре але дерегѣторілоръ висерічешті апелате дела синодеде епархіале, дпсъ дп а ле епископилоръ фаче нзмаі інстръкціонеа каре апоі о дъ синодълси митрополитанъ.

Цинереа синоделоръ.

1) Цинереа синодълси парохіалъ.

Тотъ парохъл цине протоколе акърате деспре баптезаці, къзпаці ші торці. Пе фиекаре анъ компне зпъ каталогъ деспре чеі че аъ ажнсъ дп върстъ де 20 де ані. Динтре ачештіа съвтраде пе фетеіе ші пе чеі че тръіескъ дп міла алтора (пе чершіторі), релъл се дпсепнелъ дп парте, ші ачешта е ліста мемврілоръ активі аі парохіел, карі аъ дрелелъ де а vota, де а адеце ші де а фі алейші.

Къ о септмълнъ дпайте де а се цинеа синодъ парохіалъ, парохъл аяпцъ попорлси дп висерікъ, къ дп кѣтаре зі се ва цине синодъ парохіалъ ла каре съ впнъ тоці мемвріі активі аі висерічеі. — Дп зика аяпцатъ се адъпъ попоръл дп висерікъ, внде аскълтъ съпта літъргіе. Дъпъ літъргіе парохъл провобъ пе фетей, пе тіпері маі жосъ де 20 де ані, ші пе чеі че п'аъ съвсістгндъ пропріс, съ се депъртезе дп висерікъ, саъ дакъ е докъ акомодатъ пенгръ ачешта, съ се деспартъ де мемвріі активі аі висерічеі. Фъкъндъсе ачешта, парохъл провобъ пе синодъ (мемвріі активі) съ'ші алегъ пе виче-прешедінте, 12 комісарі, ші 2 саъ маі мълці секретарі. Ачеште адецері се факъ прпн граіс ші кълъ се поте маі сімпла.

Парохъл чіеште ліста мемврілоръ активі аі парохіел, ші провобъ пе синодъ съ'ші факъ обсервріле сале. Обсервріле фъкъте се децідъ дъпъ маіорітатеа вотврілоръ, ші се дпсепнелъ ла протоколъ. Ліпса вр'анзї мемвръ нъ дпмедкъ цинереа синодлси, нзмаі дп каселъ къндъ ар ліпсі маі мълці де а треіа парте. Дъпъ ачештеа се дпчелъ лъкръріле синодлси, дъпъ атрізтело сале.

Ла адецереа дерегѣторілоръ висерічешті ші а депътацілоръ, се пзрчеде къ модълъ зрѣторіс: Преше-

дінтеле прпн зпъ къвзптъ дештелъ лъареа аінте а синодлси асъпра калітъцілоръ че се черъ дела кѣтаре дерегѣторіс висерічешкъ алъ къррі Іокъ е вакантъ ші 'лъ провобъ ка съ алегъ пе чедъ маі дешпъ, (лекторіі се алегъ динтре чеі че штіл чігі, канторіі динтре чеі че штіл чігі ші къпта, діаконіі ші парохъл динтре чеі че аъ съввршптъ штіпцеле теологіче, кѣраторіі ші депътаціі динтре бменіі чеі маі прічепці ші маі опешті). Фіекаре мемвръ активъ аре дрелелъ де а се декіара ліберъ.

Дъпъ фінігъл декіаръчплоръ се дпчене вотареа. Прешедінтеле саъ виче-прешедінтеле кіамъ пе мемвріі дъпъ лістъ ка съ'ші деа вотъл. Доі секретарі скріл пе кѣте о лістъ сепаратъ пзтеле вотѣторілоръ ші але алейшлоръ. Къндъ с'аъ фінігъ вотареа, прешедінтеле четеште лістеле де вотаре ші реллгалъ лоръ дпайнтеа попорълсі.

Чедъ че аре маіорітатеа авсолътъ (адекъ къ зпъ вотъ маі мълці декълъ жпмътате де вотврі дп пзмърлелъ тоталъ алъ вотврілоръ), есте алеселъ. Къндъ п'ареші маіорітате авсолътъ, се вотелъ де ноъ де атътеа орі пнъ къндъ есе ачешта. Къндъ с'ар дптъмпла егалітатеа де вотврі динтре доі саъ маі мълці, се вотелъ де ноъ асъпра чедоръ къ вотврі егале, дпсъ къндъ ші а треіа оръ с'ар наште егалітате, се аржнкъ сорці.

Протоколъл адецеріі съскріел де прешедінте, виче-прешедінте, комісарі ші секретарі се тръміте ла протополъ. Протополъл дптреште пе параклесіарі ші пе кѣраторі, еар дп каселъ де адецере де діаконъ ші парохъ тріміте протоколъл ла епископъ ші рекотмъндъ пе алейші спре хіротоніре; протоколъл депътацілоръ алейші ла синодъл дпстріктлелъ, се дъ дп мъліле депътацілоръ карелъ презентелъ синодлси. — Есте де дпсепнатъ къ дп каселъ де адецере де парохъ, прешеде дпчеші протополъл ла синодъл парохіалъ.

Дп тоге чеделате лъкрърі, че кадъ дп сфера синодълсі парохіалъ, се пзрчеде сімпла, децізіоніле се факъ къ маіорітате саъ зпанімітате де вотврі, ші нзмаі къндъ маіорітатеа п'ар пзтеа съ се сітме сімпла, се пзрчеде ла вотаре формалъ.

Дп каселъ де а вені вр'анзї мемвръ алъ парохіел съптъ ждекате синодълсі, атгнчі се дпчеледе къ ачешта п'аре вотъ дп синодъ, чі нзмаі дрелелъ де а се апъра. —

(Ва зрѣма.)

Gimnaziulu lui Lazar *)

„**Д**н Revista științifică din пэтрэах пострэ тре-
кэтэ, аш ворвітэ деспре проіектареа дпфіндуэрей зпзі
алэ доіхе ținнасіа дп Бекзрешті.

Ашэ възятэ кэ ферісіре кэ ачестэ ținнасіа la 18.
Ian. с'а ші дескисэ кэ тóтэ черемоніа релігіоуз ші о-
фіціалэ, сэв асістінда зпзі пэперосэ пэвлікэ де шко-
ларі ші де пэрінці аї ачестора.

Жэнеle професоріа ші директорэ алэ ачестэі ко-
леціа, D. Konst. Adam, рості зп кзынтэ де ладэте ме-
моріей ілэстрэахі възватэ Георге Лазар, дп алэ кэрзіа
пэте с'а консакратэ ачестэ школь. Прін ачестэ діс-
кэрсэ жэнімеа комппоранэ с'а ініціатэ дп кзоштінда
зпзі трекутэ дэперосэ, не каре еа нэ л'а апэкатэ; ші
каре, де ші дпэзышэзэ о епохэ трістэ дпн історіа
пóстрэ, ера дпез де печесце а фі редештептатэ ме-
моріей комппоране.

Еатэ кшм пэмтілэ професоріа фаче ладделе рэ-
носатлсі Георге Лазар :

„Дп декэрсэ де атэте секле, п'аэ дпчетатэ іс-
торіа де о парте прін верідічатэа ші азстеріатэа
са, де алта поесія прін сэвлімїтатэа ші фартекэлэ сеэ,
де а сэциніе ші де а демонстра адевэрэлэ ші фрэмс-
сецеа ачестей массіме: „Mens manet et virtus, сае-
tera mortua erunt.“ Тóте перэ, пэмаї віртэтеа ре-
мэне. Дп адевэрэ, че пóте фі маї лэздавілэ, маї стї-
масілэ ші маї адміравілэ де кэтэ о інтелігіндуэ, каре,
дїспреціандэ тóте овстаклеле, че дптімпінэ дп калеа
са, коччене ачеле планэрі атэтэ де фолосіторе знеї
пацізіні, ші ле ссекэтэ кэ тóтэ ардóреа, авнегазізнеа
ші devoтаментэлэ че пэмаї віртэтеа е канавіле аї да?
Ефектэлэ дпсэ девіне маї тэрзілэ сімцівілэ, ші реслі-
татэлэ стрэвдінделорэ саде, фэктндэсе палпавілэ, пэмаї
дп жэста аппреціаре а імпарціалей постерігэці афэ о

*) Din Revista Carpatiloru fascicululu diu 1.
Februar. 1860, care cuprinde urmatórele articule:
S o m a r i u : Arendarea mosiiloru caseloru publice.
Galeria Calomniatoriloru. Despre poste. S u v e n i r e
contimpurane. Elenismulu si romanismulu. Gimna-
siulu lui Lazar. Poesia. Cronica Lunara. — scó-
temu articulu acesta, despre Lazaru si glori ficarea
lui, fiindca meritulu si virtutea nu se póte de ajunsu
recomandá si laú prin veru cate publicari. — k

R.

імпортантуэ реале. Атэпчі пэмаї се възэ імепселе чо-
лбсе, атэпчі пэмаї се аспредіэ дп тóтэ валóреа лорэ
ероїцеле стрэвдіндуэ, карі аэ хрматэ знеї ідеї атэтэ де
віне кочченте. Де ачееа ші постерігатэа реэкзоск-
тóріэ нэ се дпдоеште а да трівэтлэ дпкпнечэелорэ
ші venerацізней саде знеї асемenea rare інтелігіндуэ,
скрііндэ'ї пэтеде дп чоїхе аэріте а ле апазэлорэ, ші
консакрндэ'ї меморіа прін тотэ че дештэнтэ атенді-
знеа ші адмірацізнеа пэвлікэ: сімплэ, дар мэреацэ
ші імпортантэ онóре, канавіле де а есчіта емэладізнеа
ші де а серві де ңпгэ ла тóте аспирацізনেle челе по-
віле але омэлэї! Дп ачестэ модэ антїчітатэа а челе-
вратэ пре възвації сеї чеї маї ілэстрі; дп ачестэ
модэ лэмеа комппоранэ штіе сэ перпетзеде вред-
ніка лорэ адзчере амінте; астфелэ ші пацізненсa ро-
мэніэ штіе сэ рекомпенсезе не реносатэлэ Г. Лазар.

„Ладэа мерітелорэ ачестэі іпсатігавілэ възватэ е
пропорціоналэ кэ мэлзімеа педічелорэ че а дптімпї-
натэ, кэ пэмеросезе діфїкэлітэці че а тревзітэ сэ дп-
вінгэ, кэ фолосэлэ дп фіне адзсэ цереї саде. Елэ се
пресінтэ дп міжюкелэ ромэнілорэ токмаї дп тімпэлэ
ачела, кэндэ варварістэлэ аменінда сэ штóргэ элі-
теде хрте але паціоналітэціі лорэ, сэ сэфраме элі-
теде лэгэтерї, карі маї форма дпн тэпшії зп сінгэрэ
пояэлэ, дп фіне сэ нїмічэскэ элітеде прове, элітеде
семне, карі ле маї адзчере амінте де орігінеа лорэ,
ші карі ле спэнеа дрептерїле, че аэ де а фі респек-
таці ка о пацізне, кэрейа Еуропа е датóре крештініс-
тэлэ дп Оріенте.

Лїмба, дпвэдэтыра грекэ, сэплінісе дп тóте шко-
деле пре чеа ромэніэ; інстрэкізізнеа, едэкацізнеа фа-
мїліелорэ челорэ маї повїле фэсесе дпкредінатэ стрей-
нілорэ, сэв претестэ кэ лїмба індіпенэ п'авеа терменї
дестэлэ де пропрїї ла еспэпереа лэмэрітэ а штіінде-
лорэ ші літературей дпалте, крезндэ дп фіне дп ім-
посівлігатэа практикэрей знеї лїмбі атэтэ де дефэктэ-
бсе; ші астфелэ лїмба грекэ, сэвстїгіндэсе челеї ро-
мэне дп інстрэкізізнеа пэвлікэ, ажэпсе маї дп хртэ а
фі эсітатэ ші дп консерацізіні ші дп релацизіні пар-
тікларіе. Нэ грекэ мэлэтэ тімші ші лїмба паціоналэ
ажэпсе а девенї о амалгамэ де ворве ромэніе амес-
текате кэ алте стрэїне, ва дпкэ знеде лэзндэ ші форма
кэ тотэлэ грекэ. Дп ачестэ старе се афла лїмба кэндэ
D. Лазар венї дп Ромэніа.

Дотатэ кэ о інтелігіндуэ ші енерціэ, че каракте-
рісэзэ пэмаї пре ченїеле челе марї, авндэ'шї пре
лэпгэ ачестэа ініма інтактэ де верче е стрэїнэ, елэ
взэх прынастіа дп каре ера апрóне сэї казэ кочпа-

триоді, ші се псе кз о стързінцъ педлвнсь а лэкра спре тлътзїреа хорѣ. Ка съ'ші ажнѣ днсь скопнлѣ дорїтѣ елѣ авѣ доз дїфїкэлтїдї а днвїнѣ: чеа дїнтѣї де а конвїнѣ шї де а дндзлєка пре повїлї, ка съ прїпїескѣ есплзїсїнеа парціалъ а лїмбей грече дїн їн-стркїзїнеа пѣвлїкѣ, чеа де а доа де а се лѣпта кз о елокїнѣ їнфокатѣ шї патриотїкѣ дн контра датїнелорѣ днрѣдѣчїпате, че се оплнеа дїн тоте пгерїе ла ре-формеле, че ачеста воїа съ днтродзкѣ. Воїндѣ съ арате кз їдеа са се поте кїарѣ есекїта, дескїе елѣ днсьшї о мїкѣ школѣ, знде, прїн зохлѣ шї стързїн-це ле сале ажнсе пзїнѣ кѣте пзїнѣ съ се серве ла предареа лекїзїнелорѣ пнмаї кз лїмба са паталѣ. Вл-зїндѣ реалїсїндзсе чеа че днлп дншїї ера о хїме-рѣ, о їмпосїбілїтате, шї венїндѣ'шї ла кзпошїтїца аде-взрателїї їнтересѣ алѣ цереї хорѣ, повїлїї днкзрїацїарѣ прїп а ле хорѣ ажторе прїмеле сїкчесе а ле марелїї взрватѣ, каре дн скзртї тїпнѣ шї възз шкולה са тл-рїндзсе шї пнмерелѣ асїторїорѣ сїї крескїндѣ. Есем-плелѣ сеѣ фѣ зрматѣ шї де адїї ромнїї; претзїтїденїї лїмба націоналѣ днченз а'шї релза адевзрата їмпортан-цїдѣ, днченз а фї кзлїватѣ шї пептїнатѣ де взрвацї кз лїмїнї десгїлѣ де днтїнсе пентрѣ тїпнелѣ ачела, шї асфелїї се оперѣ револзїзїнеа ача маре, каре пре-венї мортїеа націоналѣ а ромнїелїї.

„Фолоселѣ їмпортантѣ, че а ресзлатѣ дїн ачестѣ маре вїкторїї а репосателїї Г. Лазар е кз лїмба, мїл-дзїмїтѣ сїлїнделорѣ сале, нї с'а транспїсѣ асфелїї, днлп кзш шї требѣ съ фїз о лїмбѣ, адїкз їсторїа на-цїїнеї ромнїе, капавїле де аї сервї ка о провѣ дн-дестелѣторе ла адевзрата са оріїнїлѣ, а кзрїеїа адзче-реа аїнїте требѣ съ дештепте дн тотѣ ромнїелѣ септїменте дналге, повїле шї патриотїче, с'лѣ кон-стрнлгѣ фѣрѣ воїеї а'шї днторче кззгїтзрїе дн тре-кзтѣ, спре а ведеа глорїоселе фапте але вравїлорѣ сїї стрѣвнї шї а'лѣ фаче а се ромї де нз ва їмїта фрѣ-тїоселе хорѣ есемпле.“

Амѣ зїсо шї о маї репетїлѣ, кз а фостѣ фери-чїтѣ їдеа де а се десїна асемїне пнмїре повлїї дїм-насїї че с'а днїїнцатѣ. Нїмїкѣ маї фрѣмосѣ де кѣтѣ а се ведеа днкзїнїндзсе вїртзтеа шї респлзїндзсе сакрїїдзрїе шї девотаментлѣ. Ера знѣ тїпнѣ, шї нз де парте де зїледе пїостре, кїндѣ о асфелїї де їнїчї-атїлѣ ера квалїфїкатѣ де револзїонарѣ; шї дакѣ ас-гїзї амѣ ажнсь а ведеа не гзвернѣ фѣкїндзсе еко-сїтїемїнтелорѣ повїле але нацїїнеї, не пзтемѣ фелїчїта шї креде кз мерцетѣ прогресїндѣ дн вїада поастрѣ націоналѣ.

Дар дака дн адевзрѣ Георге Лазар мерїтѣ атзте ласде дїн партеа постерїгїдїеї; дакѣ меморїа са а ме-рїтатѣ атендїзїнеа націоналѣ; фѣкзтѣс'аѣ оре де ажнсь пентрѣ онїореа пнмелїї сеѣ? Фїене їертатѣ де а зїче кз чеа че с'а фѣкзтѣ нз есте де ажнсь, шї есте преа пзїнѣ. Ар мерїта дн адевзрѣ чева маї мїлге прове де рекзпошїтїдѣ пентрѣ ачестѣ пнме преїосѣ. Амѣ дорї ка пентрѣ бїографїа ачестїї взрватѣ съ се десїне премїсрї дїн партеа кассеї школїлорѣ; шї ачестїї бїографїї съ о ведемѣ фїгзрїндѣ атзтѣ дн кзрїїе elementarї де прїн школїле прїмарї кѣтѣ шї прїн крїс-томатїїле класїлорѣ сзперїорї. Амѣ дорї ка дн повлїї дїмнасїї съ ведемѣ нз пнмаї портретлѣ сеѣ чї кїарѣ статзса са дн тлрїме патзралѣ шї адевзратѣ; шї ачестїї кредемѣ кз нз е кз пептїнѣ: портретлѣ сеѣ поте съ се гзсескѣ, статзра са карактерїстїкѣ се поте констата де кзтрѣ чеї че Г'аѣ апккатѣ; прїн зрмаре, знѣ премїї поте дндемпа не артїстїї де а есекїта їдеа.

Амѣ дорї челѣ пзїнѣ ка съ се адзкѣ, кз тоатѣ онїореа кзвенїтѣ, рзтлшїїдзсе ачестїї немзрїторїї взрватѣ дїн Ардеалѣ дн Бккзрешїї, шї съ се ашезе лнлгѣ весерїка дїн снлгїлѣ Савва; шї, дн фацѣ кз зпї-версїтатеа че с'а клїдїтѣ, съ се рїдїче знѣ монзментѣ дн меморїа челїї че а рестазратѣ лїмба націоналѣ дн школї.

Дар (зїчева чїнева) пої нз амѣ фѣкзтѣ ачеста пентрѣ атзїа Domnїї ерїї карї неаѣ лєсатѣ де шо-штенїре о патрїї ажтїномѣ шї сзвенїре глорїосе. Аша е: дар' амѣ фѣкзтѣ монзментїе комеморатїве пентрѣ реглзментѣ; шї мерїта маї мїлгѣ пїоте знѣ монзментѣ пентрѣ редешїептареа націоналїгїдїеї поастре.

Пре кѣтѣ потѣ съ не фїз сїкзїпне пнме ле Ілї Сте-фанѣ шї Мїхаїл, пре атзта съ кзвїне съ апрїзїмїлѣ шї пнме ле Ілї Георге Лазар, кареле, ка шї Радѣ шї Драгошѣ, аѣ венїтѣ де песте Карпацїї съ не дештепте прїн лїмбѣ дїн амордеала фаталѣ че не ко-плешїе.

Domnїї Ерїї аѣ фостѣ лнлгїторїї лїбертїдїеї па-тріеї; Г. Лазар аѣ фостѣ лнлгїторлѣ націоналїгїдїеї. Амѣндозѣ ачесте влзрїї шї лїбертатеа шї націоналїта-теа, катѣ съ фїз преїосе ромнїлорѣ; шї зна шї алта, маї кзрїндѣ саѣ маї гзрїїлѣ, катѣ съ не стїмз-лезе спре рекзпошїтїдѣ.

Ка съ днкеїтлѣ артїколїлѣ пострѣ, катѣ съ адз-офетѣ кз днлп дїскзрселѣ Domnїїї Adamѣ, дїректо-релѣ Ефорїеї, Domnїї Іоанѣ Маїорескѣ, а ростїтѣ знѣ

atã discursã totã atãta de interesantã. Dar acesta a vorbitã specialã pentrã scopulã școlilorã și pentrã pedagogicã: tema sa principialã a fostã disciplinã, a kãreia ãncetãtate fãlosofãre a desvoltãrã spre ãncetãtate atãtã a profesorilorã kãtã și a școlãrilorã, ca vãsã a moralitãței și a kãtãrrei intelektuale. —

G. Sion.

Se mai adaugem celor de susu, si inscrip-
tiunea dela momentulu lui

GEORGE LAZAR,

profesoru dela Bucuresti.

Cetitoriule! ce esti, am fostu,

Ce sunt, vei fi;

Gatescete dar',

George Lazaru.

Pe cruce e scrisu:

Vietuitoriule!

Stai pucintelu si citeasca,

dupa aceea socotesca

Trista a omului soarte,

Nepretiuitoarea moarte.

Ce esti tu acum, eu am fostu,

Acãsta o invetia de rostu;

Ce sunt eu acum, vei fi,

Candu ceasulu iti va veni.

E. G. Lazaru.

1. Theol. Cleri disun. ex Transylvania

N. 1779 — M. 1823.

Avrig.

ТЪНЪРЪЛАШ МЪХНИТЪ.

Дн чеа парте пе знã мãнте
Лънгъ помълã чейã шпросъ,
Варс' знã тãнърã лãкръмã крãнте
Съвт помълã de кãпаросъ.

Аã че есте de желеште
Не'четатã коло мезъндã?
Аã че óра пãтимеште,
Окã ла черãрã рãдикъндã?

Инима лãи чеа мãреацã
Фã стрãнãсъ de аморã
Къндã а мãндриã*) фрãткъсецã
Аã стãрнитã дн трãнсълã дорã.

De агънчãи мãи пãн' акъма
Шмълã тãнърã рãтãчндã;
De агънчãи мãи пãн' акъма
Окã ла черãрã рãдикъндã.

Нã мãи меде елã акъсã
Нечãи нã пãеакъ кãпълã съã; —
Чи офãндã елã лãкримã варсã,
Марторã знълã Дãмнезеã.

Длãсã тотãмãи дн сперãндã
Петрекъндã ама мãхнитã,
Ва аãла а лãи дорãндã
Тотãмãи днкъ знã сфãршитã! —

Dionisie M. —

Чернъдã, 13. Феврãрãи 1860.

*) Мъндра поетãлãи ромънã е per excellentiam
нãмãи сãртеа нãгãсней. —

P.